

Piotr Szukalski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Łódzki
piotr.szukalski@uni.lodz.pl

Przyszłość województwa łódzkiego i Łodzi w świetle *Prognozy ludności na lata 2023-2060 wydanej przez GUS*

Opublikowana w ostatni dzień sierpnia bieżącego roku prognoza ludności na lata 2023-2060 bazuje na informacjach o populacji naszego kraju, województw i powiatów zgromadzonych w trakcie NSP'2021. Uwzględnia zatem odnotowane dzięki spisowi zmiany liczby, struktury i rozmieszczenia ludności urealnijające dane pochodzące z bieżącej ewidencji ludności.

Jak każda prognoza, również i ta w większym stopniu mówi o naszych obawach przed tym, co może w przyszłości wystąpić, niż o tym, co będzie. Ostatnie lata nauczyły nas bowiem pokory w zakresie przewidywania, sprawiając, że termin „czarny łabędź”¹ znany wcześniej jedynie nielicznym, stał się konceptem nośnym i zrozumiałym. Potwierdza to tylko znane już wcześniej problemy z przewidywaniem, zwłaszcza w dłuższym horyzoncie czasu.

Nie wnikając w tym momencie w kwestie oceny wiarygodności założeń i poprawności metodologicznej najnowszej prognozy ludności opracowanej przez GUS, skupimy się w niniejszym opracowaniu na wskazaniu najważniejszych, oczekiwanych zmian demograficznych, jakie spodziewane są na terenie województwa łódzkiego. W pierwszej jednak kolejności przyjrzymy się sytuacji tego regionu w porównaniu z innymi województwami (tab. 1).

W skali kraju znaleźć można takie duże jednostki administracyjne, z którymi los obchodzi się relatywnie dobrze, i takie, których przyszłość demograficzna jest ewidentnie niekorzystna. Województwo łódzkie, niestety, należy do tej drugiej grupy. Charakteryzuje się przewidywanym, stałym spadkiem o stabilnym tempie, należąc wraz z świętokrzyskim, opolskim, lubelskim i warmińsko-mazurskim do regionów o najszybszej depopulacji. Z niewiele mniej niż 2,4 mln liczba ludności zmniejszy się do nieco powyżej 2,1 mln w 2040 i do mniej niż 1,8 mln w 2060 r., co oznacza spadek o ¼ w stosunku do roku wyjściowego, tj. 2022 r.. Mamy zatem do czynienia z kontynuacją wcześniej obserwowanych trendów [Janiszewska, 2023; Szukalski, 2019]

Zaznaczyć przy tym trzeba, że tak w skali kraju, jak i poszczególnych regionów, najważniejszym czynnikiem prowadzącym do trwałego zmniejszania się liczby ludności jest ujemny przyrost naturalny, a zatem wyższa liczba zgonów niż urodzeń. Jedynie w nielicznych przypadkach (mazowieckie, pomorskie, małopolskie i dolnośląskie) ujemne saldo przyrostu naturalnego będzie w znacznym stopniu kompensowane dodatnim saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych, niemniej nawet w tym przypadku wysoki napływ co najwyżej opóźni moment rozpoczęcia się depopulacji. W województwie łódzkim spadek ludności równy 601 tys. wynikać będzie przede wszystkim z ujemnego przyrostu naturalnego (617 tys.), zaś przewidywane dodatnie saldo migracji nie będzie mieć większego wpływu na zachodzące zmiany.

¹ Czarny łabędź to metafora autorstwa N. Taleba, mówiąca o potencjalnych wydarzeniach mających bardzo niskie prawdopodobieństwo wystąpienia, które – w sytuacji swojej realizacji – prowadzą do ekstremalnie dużych skutków.

Tabela 1

Zmiany liczby ludności w województwie łódzkim w latach 2022-2060 na tle innych województw

Województwo	Liczba ludności (w tys.)					Indeks zmian (rok 2022=100)			
	2022	2030	2040	2050	2060	2030	2040	2050	2060
Dolnośląskie	2888,0	2856,4	2725,3	2574,6	2412,5	98,9	94,4	89,1	83,5
Kujawsko-pomorskie	2006,9	1941,1	1820,9	1684,3	1539,9	96,7	90,7	83,9	76,7
Lubelskie	2024,6	1931,4	1785,7	1633,1	1480,5	95,4	88,2	80,7	73,1
Lubuskie	980,0	954,4	896,9	830,4	761,2	97,4	91,5	84,7	77,7
Łódzkie	2378,5	2288,7	2124,5	1950,8	1777,3	96,2	89,3	82,0	74,7
Małopolskie	3429,0	3432,6	3349,3	3236,1	3084,6	100,1	97,7	94,4	90,0
Mazowieckie	5510,6	5575,2	5474,5	5330,5	5120,8	101,2	99,3	96,7	92,9
Opolskie	942,4	902,2	835,9	764,3	691,9	95,7	88,7	81,1	73,4
Podkarpackie	2079,1	2014,8	1902,5	1775,3	1635,0	96,9	91,5	85,4	78,6
Podlaskie	1143,4	1100,7	1034,6	961,8	884,9	96,3	90,5	84,1	77,4
Pomorskie	2358,3	2382,0	2342,4	2276,1	2181,8	101,0	99,3	96,5	92,5
Śląskie	4346,7	4178,8	3886,3	3576,7	3257,4	96,1	89,4	82,3	74,9
Świętokrzyskie	1178,2	1110,7	1013,5	913,4	817,3	94,3	86,0	77,5	69,4
Warmińsko-mazurskie	1366,4	1313,5	1224,0	1121,0	1015,5	96,1	89,6	82,0	74,3
Wielkopolskie	3493,6	3473,8	3349,0	3190,2	2997,9	99,4	95,9	91,3	85,8
Zachodniopomorskie	1640,6	1593,2	1493,6	1381,1	1267,1	97,1	91,0	84,2	77,2
Polska	37766,3	37049,6	35258,9	33199,7	30925,6	98,1	93,4	87,9	81,9

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html> i obliczenia własne

Tabela 2

Rozkład ludności według wiek i województw w latach 2022-2060 (w % ludności ogółem)

Województwo	Ludność w wieku														
	0-17 lat					60+K/65+M					80+				
	2022	2030	2040	2050	2060	2022	2030	2040	2050	2060	2022	2030	2040	2050	2060
Dolnośląskie	17,4	16,3	14,5	14,9	15,2	23,9	25,3	28,6	33,9	36,2	4,2	4,2	9,1	8,7	11,5
Kujawsko-pomorskie	18,3	16,1	14,1	14,8	14,6	23,1	25,9	29,9	35,1	36,8	4,0	4,1	9,1	9,6	12,4
Lubelskie	18,0	15,9	13,9	14,5	14,5	23,9	26,6	30,5	35,6	37,3	4,6	4,8	9,4	10,0	12,7
Lubuskie	18,2	15,9	13,9	14,8	14,6	23,2	25,8	29,9	35,5	37,0	3,7	3,8	9,3	9,3	12,4
Łódzkie	18,2	15,9	13,9	14,8	14,6	23,2	25,8	29,9	35,5	37,0	3,7	3,8	9,3	9,3	12,4
Małopolskie	19,3	18,3	16,3	16,4	16,5	21,0	22,9	26,3	31,1	33,6	4,2	4,2	7,5	8,1	10,4
Mazowieckie	19,4	18,4	16,4	16,7	16,9	21,9	22,8	26,2	31,2	33,3	4,3	4,3	7,7	7,7	10,4
Opolskie	16,6	15,2	13,2	13,9	14,2	23,9	27,4	31,7	37,0	38,4	4,8	5,0	9,5	10,6	13,3
Podkarpackie	18,7	16,9	14,7	15,2	15,3	21,7	24,7	28,8	34,1	36,1	4,3	4,4	8,3	9,3	11,9
Podlaskie	18,2	16,7	14,6	15,2	15,5	22,9	26,0	29,7	34,4	36,1	4,8	5,0	8,7	9,8	11,9
Pomorskie	19,8	18,6	17,0	17,4	17,4	21,2	22,9	26,0	30,7	32,8	3,8	3,8	7,7	7,8	10,2
Śląskie	17,4	15,7	13,7	14,6	14,7	24,4	27,1	30,9	36,0	37,3	4,6	4,8	9,5	9,9	12,8
Świętokrzyskie	16,9	14,6	12,7	13,4	13,4	25,5	28,4	32,4	37,7	39,4	4,8	5,1	10,3	10,7	13,8
Warmińsko-mazurskie	18,3	15,8	13,7	14,4	14,3	22,5	26,2	30,5	35,9	37,6	3,8	4,0	9,3	10,0	12,8
Wielkopolskie	19,6	18,0	16,1	16,6	16,6	21,4	23,5	27,1	32,2	34,1	3,6	3,6	8,0	8,3	11,0
Zachodniopomorskie	17,3	15,4	13,5	14,2	14,2	24,2	26,8	30,7	36,0	37,8	4,0	4,1	9,7	9,6	12,7
Polska	18,4	16,8	15,0	15,5	15,6	22,9	25,1	28,7	33,7	35,5	4,2	4,3	8,7	9,0	11,6

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html> i obliczenia własne

W efekcie spodziewane są również bardzo duże zmiany struktury wieku ludności (tab. 2).

Niska, założona w prognozie dzietność (powoli rosnąca w skali kraju od rzeczywistego współczynnika z 2022 r. równego 1,26 poprzez 1,39 w 2030 r., 1,44 w 2040 r., 1,47 w 2050 r. do 1,49 w 2060 r.) przyczyniać się będzie do długoterminowego spadku udziału dzieci i młodzieży (utożsamianej w tab. 2 z osobami niepełnoletnimi), z drugiej strony znacznie i stale podnosić się będzie udział seniorów (osoby w wieku poprodukcyjnym, a zatem zgodnie z polskim prawem kobiety w wieku 60 lat i więcej i mężczyźni w wieku 65 lat i więcej). W obu przypadkach sytuacja odnotowana na terenie województwa łódzkiego będzie mniej korzystna niż dla Polski ogółem. Dzieje się tak zarówno z uwagi na mniej korzystną piramidę wieku ludności w roku wyjściowym, jak i z uwagi na założoną trwałość utrzymywania się przestrzennego zróżnicowania dzietności na poziomie powiatów w skali kraju. Udział dzieci i młodzieży będzie jednym z najniższych w kraju (obok wartości odnotowanych w świętokrzyskim, opolskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim). Równocześnie województwo odznaczać się będzie jednym z najwyższych poziomów zaawansowania procesu starzenia się ludności, zarówno jeśli jako miarę przyjąć udział ludności w wieku poprodukcyjnym, jak i wówczas, gdy jako miarę wziąć udział ludności w wieku 80+, a zatem tych osób, które wymagają szczególnego wsparcia w postaci środowiskowych i całodobowych usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych oraz w postaci wyspecjalizowanych usług zdrowotnych. Ta ostatnia miara jest o tyle istotna, że wskazuje na skalę popytu na powyższe usługi, a zatem na kluczowe potrzeby przyszłości wyłaniające się z obserwowanych przemian.

Jak widzimy, województwo łódzkie przynależy do regionów o najłabszej sytuacji demograficznej. Nie musi to jednak automatycznie oznaczać, że cały jego obszar znajduje się na równie niekorzystnej pozycji, wszak może występować w tym względzie duże zróżnicowanie przestrzenne (tab. 3).

Zróżnicowanie takie rzeczywiście występuje. Generalnie, w najlepszej sytuacji znajdować się będą obszary okalające największe miasta regionu, przede wszystkim Łódź. Dzieje się tak wskutek przyjęcia przez GUS-owskich prognostyków, że również w nadchodzących dekadach występować będzie suburbanizacja, a zatem osiedlanie się na przedmieściach miast ich zamożniejszych mieszkańców, którzy chcą łączyć pracę i konsumpcję w mieście z zamieszkiwaniem na terenach quasi-wiejskich, zapewniających wyższą jakość wypoczynku. Niemniej nawet w przypadku terenów podmiejskich Łodzi, Piotrkowa Tryb. i Skierniewic dostrzec można spadek liczby mieszkańców, aczkolwiek o zdecydowanie wolniejszym tempie.

Najgorsza sytuacja występować ma w dwóch typach miejsc. Z jednej strony, na obszarach peryferyjnych, tj. oddalonych od stolicy regionu, sąsiadujących z peryferyjnymi obszarami innych województw, gdzie spodziewany jest spadek ludności do roku 2060 o 30% (powiaty łęczycki, opoczyński, pajęczański, radomszczański, wieluński). Z drugiej strony, w miastach na prawach powiatu, gdzie spodziewany spadek liczby ludności ma być równy przedstawionym powyżej peryferiom, lub w Piotrkowie Tryb. nawet większy.

Zdawać sobie jednak należy sprawę z wpływu wspomnianych wcześniej „czarnych łabędzi” – trudno ocenić np. przyszłość powiatu bełchatowskiego w sytuacji wystąpienia potrzeby nagłego zamknięcia kopalni i elektrowni z uwagi na np. zobowiązania międzynarodowe. Jak łatwo się domyślać, taki drastyczny ruch na pewno miałby bardzo poważne konsekwencje dla oceny atrakcyjności zamieszkiwania w Bełchatowie i okolicy.

Pamiętać też należy, że prognostycy z GUS bardzo ortodoksyjnie podeszli do przekształcania się czasowego pobytu imigrantów ekonomicznych i uchodźców w pobyt stały. Tymczasem, zwłaszcza z perspektywy Łodzi, przyjęcie w tym przypadku bardziej liberalnych założeń mogłoby podnieść liczbę ludności województwa krótkookresowo o co najmniej kilkadziesiąt tysięcy, a długoterminowo – włączając potomstwo nowych mieszkańców – o co najmniej 100 tysięcy.

Tabela 3

Zmiany liczby ludności w powiatach województwa łódzkiego w latach 2022-2060

Powiat	Liczba ludności (w tys.)					Indeks zmian (rok 2022=100)			
	2022	2030	2040	2050	2060	2030	2040	2050	2060
bełchatowski	109,0	105,5	98,5	90,5	82,2	96,8	90,4	83,0	75,4
brzeziński	30,2	30,3	29,2	27,8	26,2	100,1	96,6	92,0	86,5
kutnowski	91,6	87,0	79,4	71,5	64,1	95,0	86,7	78,0	70,0
łaski	49,0	47,8	45,2	42,0	38,7	97,7	92,3	85,8	78,9
łęczycki	47,0	44,6	40,6	36,5	32,6	94,9	86,5	77,7	69,4
łowicki	74,6	70,8	64,9	58,8	52,7	94,9	87,0	78,7	70,7
łódzki wschodni	74,4	77,3	77,5	76,2	73,4	103,9	104,2	102,5	98,7
opoczyński	72,3	68,4	62,8	56,7	50,6	94,6	86,8	78,4	69,9
pabianicki	119,3	118,7	114,3	109	102,7	99,5	95,8	91,4	86,1
pajęczański	49,1	46,2	42,2	38,1	34,0	94,2	86,0	77,6	69,3
piotrkowski	90,5	89,5	86,1	81,5	75,9	98,9	95,1	90,1	83,9
poddębicki	39,6	38,4	36,1	33,4	30,7	96,9	91,0	84,3	77,6
radomszczański	107,6	101,9	93,3	84,2	75,1	94,7	86,7	78,2	69,8
rawski	46,4	45,0	41,8	38,2	34,5	97,0	90,0	82,3	74,4
sieradzki	112,4	107,3	99,3	90,5	81,6	95,5	88,4	80,6	72,6
skierniewicki	37,8	37,2	35,8	33,9	31,7	98,5	94,7	89,8	83,8
tomaszowski	111,4	106,6	98,4	89,6	80,8	95,7	88,3	80,4	72,5
wieluński	73,1	69,8	64,4	58,4	52,5	95,4	88,0	79,9	71,7
wieruszowski	41,6	40,6	38,4	35,9	33,1	97,6	92,4	86,4	79,5
zduńskowolski	63,7	60,8	56,1	51,0	45,8	95,4	88,0	80,0	71,8
zgierski	166,5	167,2	161,5	153,8	144,4	100,4	97,0	92,3	86,7
Łódź	658,4	621,4	562,9	508,0	458,4	94,4	85,5	77,1	69,6
Piotrków Trybunalski	67,3	62,9	56,4	49,8	43,7	93,5	83,8	74,0	65,0
Skierniewice	45,6	43,3	39,5	35,6	31,9	95,0	86,6	78,1	70,1

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html> i obliczenia własne

Podobnie, jak miało to miejsce w skali województw, podstawową przyczyną depopulacji jest ruch naturalny – długookresowa nadwyżka zgonów nad urodzeniami. Jedynie na terenach okalających największe miasta widoczny jest pozytywny wpływ migracji wewnętrznych, związanych ze wspomnianą już suburbanizacją.

Województwo łódzkie będzie również zróżnicowane, jeśli idzie o strukturę wieku ludności. O ile ogólnopolskie trendy zmniejszania się odsetka dzieci i młodzieży oraz ludności w wieku produkcyjnym, a jednocześnie silnego podwyższania się frakcji osób w wieku poprodukcyjnym, a zwłaszcza reprezentantów „czwartego wieku”, występować będą we wszystkich powiatach, o tyle poziom zaawansowania zmian będzie różny (tab. 4).

Tam, gdzie obserwowane będą najszybsze spadki, tam wspomniane w poprzednim akapicie tendencje będą najbardziej widoczne. Z kolei na terenach, gdzie tempo depopulacji będzie relatywnie słabe, można zaobserwować więcej dzieci i młodzieży, a jednocześnie relatywnie niższy odsetek seniorów i nestorów.

Podkreślenia warte jest to, że na podstawie tab. 4 łatwo określić można, jaki spodziewany jest udział ludności w wieku produkcyjnym, tj. w wieku prawnej zdolności do pracy. Wystarczy od całej populacji w danym roku (tj. 100%) odjąć udział osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Tabela 4

Rozkład ludności według wieku i powiatów w województwie łódzkim w latach 2022-2060 (w % ludności ogółem)

Powiat	Ludność w wieku														
	0-17 lat					60+K/65+M					80+				
	2022	2030	2040	2050	2060	2022	2030	2040	2050	2060	2022	2030	2040	2050	2060
bełchatowski	19,3	16,6	14,0	15,2	15,3	22,7	26,4	29,9	35,6	36,5	3,1	3,2	9,5	9,4	12,0
brzeziński	18,4	16,8	14,7	15,4	15,4	23,5	25,6	29,7	33,9	35,3	4,2	4,2	8,9	9,4	12,0
kutnowski	16,4	14,9	13,1	14,0	14,4	26,6	30,0	33,6	38,0	38,8	4,7	5,0	10,8	11,3	13,8
łaski	17,8	15,7	13,3	13,9	13,9	24,2	27,2	31,0	36,2	37,9	4,1	4,2	9,3	9,9	12,7
łęczycki	17,2	15,6	13,5	14,1	14,0	25,5	28,9	32,8	37,2	38,6	5,1	5,3	10,3	11,3	13,7
łowicki	18,2	16,0	14,0	14,9	14,9	24,5	27,6	31,2	35,6	36,7	4,5	4,8	9,8	10,4	13,0
łódzki wschodni	19,6	17,1	14,8	15,7	15,6	22,3	24,7	29,0	33,9	34,8	3,5	3,4	8,0	8,7	11,6
opoczyński	19,4	16,6	14,5	15,3	15,0	22,9	26,8	31,0	35,9	37,1	4,3	4,5	9,4	10,7	13,2
pabianicki	17,4	15,8	13,7	14,7	14,8	25,4	26,8	30,6	35,5	36,5	4,7	4,7	9,4	9,4	12,6
pajęczański	17,9	15,5	13,0	13,6	13,5	23,7	27,0	31,5	36,4	38,6	4,7	5,0	9,4	10,4	13,3
piotrkowski	20,0	17,2	15,0	15,8	15,4	21,8	24,2	28,7	33,6	35,1	3,9	4,0	8,2	9,0	12,0
poddębicki	17,7	16,0	13,8	14,4	14,5	24,6	27,7	31,7	36,3	38,0	4,7	4,9	9,7	10,6	13,2
radomszczański	17,2	14,9	13,0	13,6	13,5	24,8	28,1	32,9	37,5	39,1	4,6	4,9	9,9	10,9	14,1
rawski	19,0	17,4	14,9	15,6	15,5	23,7	26,3	29,9	34,4	35,8	4,3	4,4	9,2	9,7	12,2
sieradzki	18,1	16,2	14,1	14,7	14,6	23,6	27,2	31,4	36,0	37,8	4,4	4,6	9,4	10,7	13,3
skierniewicki	20,3	17,9	15,2	15,7	15,4	21,8	24,2	27,6	32,3	34,4	4,4	4,5	7,9	8,8	10,9
tomaszowski	18,2	15,8	13,8	14,8	14,6	25,1	27,5	31,6	36,2	37,3	4,5	4,7	10,0	10,2	13,4
wieluński	18,1	15,6	13,4	14,1	13,9	24,1	27,4	32,1	37,1	38,8	4,5	4,7	9,7	10,7	13,9
wieruszowski	19,0	17,0	15,0	15,4	15,3	21,7	24,8	29,1	33,6	35,7	3,7	3,8	8,5	9,5	12,0
zduńskowolski	18,2	15,3	13,1	14,0	13,8	24,1	27,3	31,7	37,2	38,7	4,2	4,4	9,7	10,4	13,6
zgierski	18,0	16,0	13,9	14,9	14,8	24,5	26,4	30,8	35,6	36,5	4,2	4,2	9,2	9,6	12,8
Łódź	14,9	14,5	13,4	13,6	14,0	28,7	29,3	31,8	36,5	38,9	5,5	5,8	11,2	9,9	13,0
Piotrków Trybunalski	16,8	14,5	13,1	14,1	14,0	26,9	29,4	33,7	38,6	39,1	4,5	4,8	11,0	10,9	14,6
Skierniewice	17,8	15,8	13,9	15,0	15,2	26,0	28,7	32,3	37,2	37,7	4,2	4,5	10,9	10,7	13,6

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html> i obliczenia własne

W takim przypadku w miejsce obecnych 58-62% we wszystkich powiatach w ostatnim roku omawianej prognozy wystąpi sytuacja, że w wieku produkcyjnym ma być mniej niż połowa ludności. Dzieje się tak przede wszystkim z uwagi na bardzo wysoki, spodziewany odsetek seniorów, w niektórych powiatach sięgający prawie 40% (zob. radomszczański, Piotrków Tryb., Łódź).

* * *

Przedstawiony w niniejszym opracowaniu obraz przyszłości demograficznej województwa łódzkiego, w tym i jego stolicy, świadczy, iż spodziewane jest utrzymanie się w nadchodzących dekadach tych tendencji, które na terenie województwa obserwowane były w ostatnich dziesięcioleciach [Janiszewska, 2023, Szukalski (red.), 2015; Szukalski, 2019]. Słabość demograficzna regionu jest w znacznym stopniu związana ze słabością jej stolicy, która nie tylko nie jest w stanie przyciągnąć w wystarczającej liczbie nowych mieszkańców spoza województwa, ale również z mieszkańców opuszczających jego peryferyjne obszary.

Przyszłość w dużym stopniu będzie konsekwencją zaszłości, te bowiem ukształtowały obecną piramidę wieku i płci ludności regionu, co siłą rzeczy rzutuje na dwa najważniejsze elementy ruchu naturalnego. Liczba młodych kobiet w wieku 25-35 decyduje o liczbie urodzeń. Liczba osób w wieku

70 lat i więcej decyduje o liczbie zgonów. W obu przypadkach przemiany i naturalne procesy ludnościowe poprzednich dekad ukształtowały taką strukturę wieku ludności, iż w dającym się przewidzieć z dużą dozą pewności okresie pewni jesteśmy występowania ujemnego przyrostu naturalnego.

W długim okresie sytuację ludnościową województwa i jego stolicy, podobnie jak i całego kraju, poprawić mogłyby albo wyraźny wzrost gotowości do posiadania potomstwa, albo zgoda na imigrację o masowym charakterze.

Literatura:

- GUS (Główny Urząd Statystyczny), 2023, *Prognoza ludności na lata 2023-2060*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>
- Janiszewska A., 2023, *Zjawisko depopulacji w województwie łódzkim*, [w:] Szukalski P. (red.), *Człowiek w środowisku zamieszkania. Samorząd terytorialny wobec zmian demograficznych*, RRL, Warszawa, <https://kd.stat.gov.pl/images/publikacje/Cz%C5%82owiek%20w%20%C5%9Brodowisku%20zamieszkania.%20Samorz%C4%85d%20terytorialny%20wobec%20zmian%20demograficznych.pdf>
- RRL (Rządowa Rada Ludnościowa), 2023, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2021-2022*, RRL, Warszawa
- Szukalski P. (red.), 2015, *Procesy demograficzne w województwie łódzkim w XXI w.*, Wyd. UŁ, Łódź
- Szukalski P., 2019, *Zmiany liczby ludności województw w latach 1998-2018*, „Biuletyn Informacyjny Demografia i Gerontologia Społeczna”, nr 1, <http://hdl.handle.net/11089/29194>